

Visie Studentbetrokkenheid

Van het Centre of Academic Teaching and Learning (CAT)

Door: Aleid de Jong en Nicko Sanders

In ons werk bij het Centre for Academic Teaching and Learning (CAT) richten we ons op het verder verbeteren van het onderwijs aan de UU. Het studentperspectief is hierin onmisbaar. Uiteindelijk richt alles wat wij doen zich namelijk op het leren van de student: de wijze waarop wij docenten trainen en ondersteunen, en de vernieuwende onderwijsvormen en onderwijsapplicaties waar wij mee bezig zijn, hebben direct invloed op het leerproces van studenten. Het meenemen van het perspectief van studenten in onze werkzaamheden rondom het innoveren en verder verbeteren van onderwijs en onderzoek naar onderwijs is daarom van cruciaal belang. Maar hoe doe je dat?

Dit document bevat de visie van het CAT op studentbetrokkenheid. In deze visie wordt omschreven wat wij als CAT verstaan onder studentbetrokkenheid en hoe deze definitie zich verhoudt tot bestaande literatuur over dit onderwerp. Verder geven we concrete voorbeelden van studentbetrokkenheid binnen de UU. Tot slot bespreken we tips en aandachtspunten die je kunt gebruiken om in je eigen werk bij CAT met studentbetrokkenheid aan de slag te gaan.

We willen benadrukken dat het geen doel op zich is om iets aan studentbetrokkenheid te doen. Het is vooral een middel dat je in kunt zetten als dit nuttig is voor het project waar je aan werkt. Het zal niet voor elke collega zinvol of mogelijk zijn om met studentbetrokkenheid aan de slag te gaan, maar we roepen alle CAT-collega's voor wie dit wél nuttig is op om na te denken over hoe je studentbetrokkenheid een plek kunt geven in je projecten/werkzaamheden.

Definitie studentbetrokkenheid

Studentbetrokkenheid is een breed begrip. Dat maakt het soms lastig om een duidelijke definitie te geven van wat studentbetrokkenheid precies is. In dit document proberen wij een definitie te geven aan de hand van drie verschillende aspecten van studentbetrokkenheid: 1. Directe of indirecte studentbetrokkenheid, 2. Mogelijke rollen voor studenten, 3. De mate van betrokkenheid.

1. Directe of indirecte studentbetrokkenheid

Allereerst is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen directe of indirecte studentbetrokkenheid. Binnen het CAT zijn beide vormen mogelijk.

- **Directe studentbetrokkenheid:** studenten actief betrekken door hen een plek aan tafel te geven bij projecten op het gebied van onderwijs en onderwijsinnovatie.
- **Indirecte studentbetrokkenheid:** docenten trainen en begeleiden in het betrekken van studenten bij hun onderwijs of hun onderzoek naar onderwijs.

Directe studentbetrokkenheid betekent dus dat het CAT studenten actief laat meedenken over de projecten/werkzaamheden die wij uitvoeren, zodat wij het studentperspectief kunnen meenemen in de verdere uitvoering van deze projecten/werkzaamheden.

Indirecte studentbetrokkenheid is gericht op het trainen en begeleiden van docenten in hoe zij studenten kunnen betrekken. Het is hierbij niet de bedoeling dat wij als CAT studenten benaderen en betrekken, maar het gaat erom dat wij advies geven aan docenten over hoe zij dit zelf kunnen doen. Ook kunnen wij trainingen aanbieden aan docenten om hen meer vaardig te maken op het gebied van het betrekken van studenten bij hun onderwijs en om hun kennis hierover te vergroten.

2. Mogelijke rollen voor studenten

Een tweede aspect in de definitie van studentbetrokkenheid betreft de mogelijke rollen die je aan studenten kunt geven. In de literatuur worden er veel verschillende rollen genoemd die studenten zouden kunnen vervullen binnen universiteiten. Welke rol je een student geeft hangt in grote mate af van *het doel* dat je wil bereiken met het betrekken van studenten. Je kunt grofweg twee typen rollen onderscheiden: de rol van de student als consument, die vooral gericht is op het ophalen van gebruikerservaringen van producten of diensten, en de rol van de student als co-producent, waarbij studenten vanuit hun rol als student ook echt actief een bijdrage leveren (Bovill 2019; Dollinger & Mercer-Mapstone 2019). De rol van de student als co-producent kan weer onderverdeeld worden in een aantal andere rollen.

1. De student als consument: hierbij wordt vooral gekeken naar hoe een student bepaalde producten of diensten van de universiteit gebruikt, hoe tevreden de student hiermee is en of het product of de dienst aansluit op de wensen van de student. Het kan erg effectief zijn om studenten op deze manier te bevragen. Wanneer er echter behoefte aan is dat studenten ook actief ideeën aandragen en actief bijdragen aan iets, dan is de rol van student als (co-)producent passender.

2. De student als (co-)producent: deze rol gaat meer uit van de student als onderdeel van de universitaire gemeenschap. De student wordt hierbij niet als afnemer van onderwijs maar als bijdrager aan (processen rondom) onderwijs beschouwd. De student als (co-)producent wordt in de literatuur vaak in vijf categorieën onderverdeeld (Bovill 2019; Bovill & Bulley 2011; Dollinger & Mercer-Mapstone 2019; Fung & Wood 2008), zie hieronder:

2.a: De student als co-ontwerper: in deze rol (her)ontwerpen studenten samen met docenten (delen van) een cursus. Dat kan gaan over het ontwerpen van een geheel nieuwe cursus, het herontwerpen van een bestaande cursus, of het ontwerpen van een onderdeel van een cursus (een werkgroep of specifieke leermaterialen). Doordat de studenten zelf bijdragen aan het cursusontwerp, sluit de cursus vaak beter aan het bij het kennisniveau, de belevingswereld en de behoeften van studenten (Bovill 2019; Bovill & Bulley 2011). Ook kan een dergelijke samenwerking ervoor zorgen dat docenten zelf nieuwe inzichten opdoen over docentschap, onderwijs en leren.

2.b: De student als partner/ adviseur: hierbij kan je denken aan het betrekken van een student als adviseur bij een project of programma. Het is bij deze rol van belang dat een student gezien wordt als een gelijke, waarbij de bijdrage van een student net zo waardevol wordt geacht als de bijdrage van een docent of een ander staflid (Zepke 2014; Bovill 2019). Dit betekent niet dat niet erkend wordt dat er een verschil in kennis bestaat tussen studenten en docenten/stafleden, maar het gaat erom dat de ervaringen van de studenten niet als minder belangrijk gezien worden.

2.c: De student als afgevaardigde: hierbij representeert een student een grotere groep studenten. Dit kan een specifieke studentpopulatie zijn (studenten met een beperking, studenten van een bepaalde faculteit) of het kan om alle studenten binnen een instelling gaan (studentassessor van het CvB). Het is belangrijk dat universiteiten posities creëren waarin studenten als afgevaardigden kunnen optreden (Varwell 2021). Studenten die een dergelijke positie bekleden kunnen eventueel ook uitgenodigd worden om de rol van 'student als partner/ adviseur' op zich te nemen.

2.d: De student als (co-)onderzoeker: in deze rol draagt de student als onderzoeker bij aan een onderzoek. Door studenten op deze manier te betrekken bij onderzoek, kunnen blinde vlekken van docent-onderzoekers weggenomen worden (Fung & Wood 2008). Met name bij onderzoek naar onderwijs dat specifiek gericht is op student-motivatie of het leren van studenten kan dit erg waardevol zijn.

2.e: De student als 'change-agent': hierbij gaat het over de student als aanjager van verandering en vernieuwing (Barrineau & Anderson 2018; Dunne & Zandstra 2011). Studenten kunnen dat op geheel eigen initiatief doen. Zo kunnen studenten op eigen initiatief een project starten of hun docent verzoeken om een specifieke onderwijsvernieuwing door te voeren. Maar studenten kunnen ook door docenten/stafleden gestimuleerd worden om initiatief te nemen. Door studenten

bijvoorbeeld proactief te benaderen en te informeren over blended learning kunnen zij door het CAT aangemoedigd worden om binnen hun eigen opleiding te pleiten voor een focus op dit onderwijsconcept. Het is belangrijk dat de universiteit posities creëert voor studenten om als 'change-agent' te kunnen optreden. Het CAT heeft hier al stappen in gezet door ook studenten de mogelijkheid te bieden om een USO-project aan te vragen.

3. De mate van studentbetrokkenheid

Wanneer je een keuze hebt gemaakt voor de rol die je studenten wilt geven, is het goed om na te denken over de mate waarin je studenten wilt betrekken. De onderstaande 'Ladder of Participation' van Bovill & Bulley 2019 (Fig. 1) geeft inzicht in de verschillende niveaus waarop je studenten kunt betrekken. Het model van Bovill & Bulley gaat specifiek over de mate van vrijheid die studenten krijgen om invloed uit te oefenen op het ontwerpen van een cursus, maar kan ook gebruikt worden om te bepalen welke mate van vrijheid je studenten geeft om bij te dragen aan projecten *rondom* onderwijs (bijvoorbeeld op het gebied van: onderwijsinnovatie, beleid, organisatie van onderwijs).

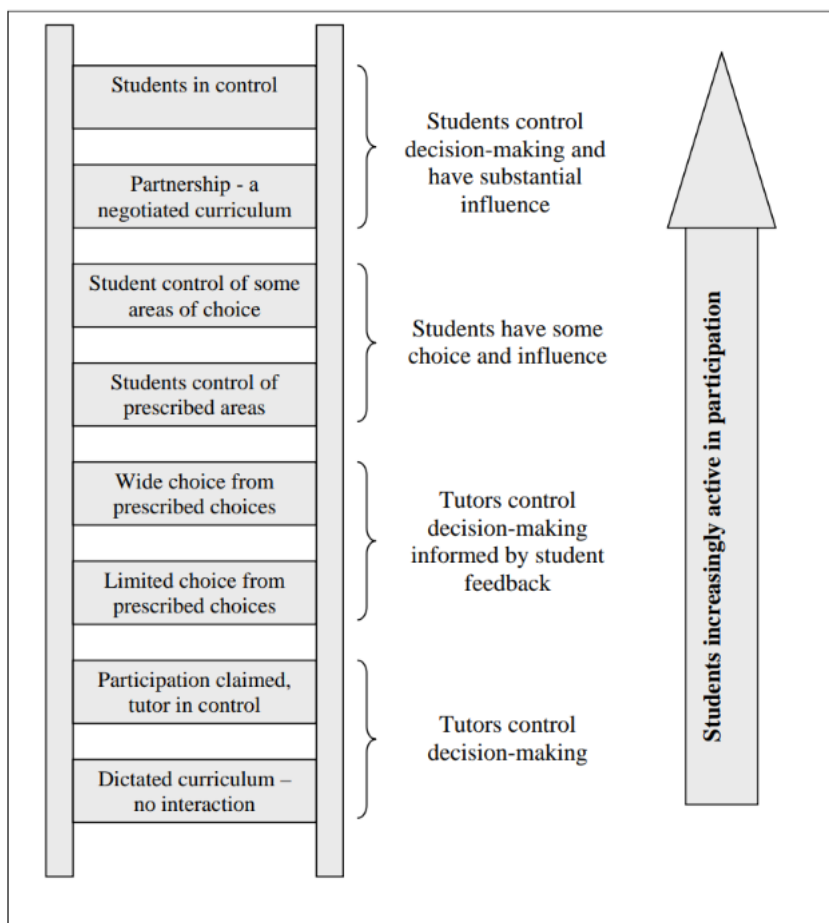

Fig. 1: Ladder of Participation, Bovill & Bulley 2011 (gebaseerd op Arnstein 1969).

Bij het bepalen van de juiste mate van betrokkenheid in het bovenstaande model, is het belangrijk om rekening te houden met de ervaring en het kennisniveau van de student: hoe meer kennis en ervaring hoe gemakkelijker een student geheel zelfstandig kan opereren. Bij minder kennis en ervaring zijn er vaak meer kaders nodig voor de student om waardevolle en nuttige input te leveren. Wanneer een student meer zeggenschap heeft over de gang van zaken is het ook van belang dat de

student begrijpt dat hier een verantwoordelijkheid bij hoort. Het is daarom belangrijk om hier duidelijke afspraken over te maken om zo valse verwachtingen te voorkomen.

Voorbeelden van studentbetrokkenheid

Om een concreter beeld te krijgen van hoe studentbetrokkenheid in de praktijk gebracht kan worden, vind je hieronder een aantal voorbeelden van studentbetrokkenheid binnen de UU.

- **De Studentendenktank van het CAT.** Het CAT organiseert vanaf 2019 elk jaar een studentendenktank waarin studenten van de UU de kans krijgen om input te leveren op onderwijs(innovatie)projecten of -programma's die uitgevoerd worden door het CAT of door partners van het CAT. Elk jaar neemt een nieuwe groep van vijftien tot twintig studenten deel aan de denktank. Meer informatie over de denktank vind je [hier](#). Dit is een voorbeeld van 1. directe studentbetrokkenheid, 2. studenten hebben de rol van adviseur/change-agent en 3. studenten zitten in de 'ladder of participation' op niveau 3-4 vanaf boven.
- **De studentassessor van het CvB zit in de advisory board van het CAT.** Zoals jullie wellicht weten zit de studentassessor van het CvB in de advisory board van het CAT. In deze rol denkt de studentassessor mee over het CAT namens alle UU-studenten die deze representeert. Dit is een voorbeeld van 1. directe studentbetrokkenheid, 2. de student heeft de rol van afgevaardigde, en 3. de student zit in de 'ladder of participation' op niveau 1 vanaf boven.
- **Er zit een student in beoordelingscommissie van USO.** Op deze manier is ook het studentperspectief vertegenwoordigd in deze beoordelingscommissie. Dit is een voorbeeld van 1. directe studentbetrokkenheid, 2. de student heeft de rol van afgevaardigde en adviseur, en 3. de student zit in de 'ladder of participation' op niveau 1 vanaf boven.
- **Studenten hebben de mogelijkheid om een USO-project aan te vragen.** Hierdoor kunnen studenten die ideeën hebben voor een onderwijsinnovatieproject ook in aanmerking komen voor financiering en begeleiding om hun ideeën te realiseren. Dit is een voorbeeld van 1. directe studentbetrokkenheid, 2. studenten hebben hierbij de rol van change-agent, en 3. de studenten zitten in de 'ladder of participation' op niveau 1-2 vanaf boven.
- **Het CAT organiseert de sessie 'De student aan het woord'.** In deze sessie krijgen studenten de kans om workshops te geven aan docenten over specifieke onderwerpen, waarbij zij vanuit hun eigen ervaring als student tips & trucs aan docenten aanreiken. Dit is een voorbeeld van 1. directe & indirecte studentbetrokkenheid, 2. studenten hebben de rol van change-agent, en 3. de student zit in de 'ladder of participation' op niveau 1-2 vanaf boven.
- **Co-creatie van cursussen.** Binnen de UU zijn er verschillende cursussen die ontworpen zijn in samenwerking met studenten. Zo heeft Ferdi Engels samen met een groep studenten vanuit verschillende disciplines en faculteiten een cursus over de dood ontwikkeld. Deze studenten kregen studiepunten voor het co-creëren van de cursus. De cursus is daarna ook echt voor studiepunten aangeboden aan andere studenten. Een ander voorbeeld is de keuzecursus 'Digitale Farmaceutische Zorgverlening' die docent Aukje Mantel heeft ge-co-creëert met studenten farmacie. Op [deze pagina](#) vind je een artikel over deze cursus. Dit is een voorbeeld van 1. directe studentbetrokkenheid, 2. studenten hebben de rol van co-ontwerper, en 3. de student zit in de 'ladder of participation' op niveau 2-3 vanaf boven.
- **Docenten in dialoog met studenten.** In februari 2023 hebben docenten van de bachelor Communicatie- en Informatiewetenschappen de sessie 'CIW in gesprek: studeren anno 2023' georganiseerd, waarin zij in gesprek gingen met 11 studenten. Hiermee wilden de docenten achterhalen wat de plek van de studie nu is in het leven van studenten, wat studenten motiveert en welke onderwijsvormen hierbij passen. Dit is een voorbeeld van 1.

directe studentbetrokkenheid, 2. studenten hebben de rol van adviseur/partner, en 3. de student zit in de 'ladder of participation' op niveau 2-3 vanaf boven.

Zelf aan de slag met studentbetrokkenheid

Wil je zelf aan de slag met studentbetrokkenheid? Hieronder vind je een stappenplan dat je kunt gebruiken om studentbetrokkenheid te implementeren in je werkzaamheden.

Stap 1: Bedenk of je aan de slag wilt gaan met *directe of indirecte studentbetrokkenheid*.

- Wil je studenten een plek aan tafel geven zodat zij vanuit hun studentperspectief kunnen meedenken over een specifiek project?
- Of zie je mogelijkheden om docenten te begeleiden of te trainen in hoe zij studenten en het studentperspectief sterker kunnen betrekken in hun cursus/project?

Stap 2: Bepaal *welke rol* voor studenten het beste past.

- Bedenk hiervoor wat het doel is dat je wilt bereiken met het betrekken van studenten. Wil je informatie ophalen over de tevredenheid van studenten over een dienst of product? Wil je het studentperspectief een plek geven in je projectplan? Of wil je juist docenten helpen met het wegnemen van blinde vlekken in het SoTL-project dat zij uitvoeren?

Stap 3: Stel vast welke *mate van betrokkenheid* in de 'ladder of participation' passend is.

- Bedenk hiervoor hoe veel kaders en begeleiding de studenten nodig zullen hebben om de gewenste rol te goed kunnen vervullen. Hebben de studenten bijvoorbeeld veel kennis over en ervaring met het onderwerp, of juist niet? Is het nodig dat studenten voorkennis hebben?
- Bedenk of je op zoek naar zeer specifieke input, of juist naar out-of-the-box-ideeën.

Stap 4: Maak een bondig implementatieplan.

- Bedenk welke student(en) je wil betrekken. Wil je docenten helpen om studenten van een specifieke opleiding te betrekken? Wil je studenten betrekken die een functie als afgevaardigde vervullen (in de U-raad, als facultaire student-assessor)? Of zou je een beroep willen doen op het studentperspectief van de student-medewerkers van Teaching Support?
- Maak een plan voor het werven van de student(en):
  - Voor het benaderen van de facultaire student-assessoren en de student-assessor van het CvB kan je gebruikmaken van [deze webpagina](#).
  - [Hier](#) vind je meer informatie over de studentgeleding van de U-raad.
  - [Hier](#) vind je meer informatie over de onderwijscommissie van elke opleiding (waar ook altijd één of meerdere studenten in zitten).
  - Voor het benaderen van de studieverenigingen kan je [deze wegpagina](#) raadplegen.
  - Via de projectleider van De Studentendenktank kan je meer informatie opvragen over de denktank en de samenstelling van de denktank.
  - Via de coördinator van Teaching Support kan je Teaching Support medewerkers benaderen om hun studentperspectief te delen op specifieke projecten.
  - Mocht je een vacature of een oproep willen uitzetten, denk dan goed na over de omschrijving van de rol/functie/verantwoordelijkheden in de vacaturetekst.
  - Bedenk ook welke vergoeding je studenten biedt (een cadeaubon, studiepunten, een student-assistentschap, relevante kennis en vaardigheden, diner/lunch).

Aandachtspunten bij studentbetrokkenheid

Tot slot delen we hierbij wat algemene aandachtspunten die je in gedachten kunt houden als je aan de slag gaat met studentbetrokkenheid (Healey et. al 2014).

- **Authenticiteit:** alle partijen, ook studenten, hebben een zinvolle reden om te investeren in de samenwerking en zijn eerlijk over wat ze kunnen bijdragen.
- **Inclusie:** de samenwerking omarmt de verschillende talenten, perspectieven en ervaringen die alle partijen inbrengen, en er zijn geen barrières (structureel of cultureel) die potentiële partners ervan weerhouden betrokken te raken.
- **Wederkerigheid:** alle partijen, ook studenten, hebben belang bij de samenwerking en zullen profiteren en/of leren van de samenwerking.
- **Empowerment:** macht wordt op de juiste manier verdeeld, waarbij alle betrokkenen gelijkwaardig zijn, maar wel erkend wordt dat er verschillen zijn in kennis en ervaring.
- **Vertrouwen:** alle partijen gaan een open dialoog aan en vertrouwen erop dat ze met respect zullen worden behandeld.
- **Uitdaging:** alle partijen worden aangemoedigd om praktijken of structuren die de samenwerking ondermijnen constructief te bekritisieren, en worden in staat gesteld om risico's te nemen om nieuwe manieren van werken en leren te ontwikkelen.
- **Gemeenschap:** alle partijen hebben het gevoel erbij te horen en worden volledig gewaardeerd om hun unieke bijdrage.
- **Verantwoordelijkheid:** alle partijen delen de collectieve verantwoordelijkheid voor het bereiken van de beoogde doelen van de samenwerking, en elk individu is zich bewust van de individuele verantwoordelijkheid voor de bijdrage die zij leveren.

Gebruikte literatuur:

Barrineau, S. & Anderson, A. (2018). Learning “Betwixt and Between”: Opportunities and challenges for student-driven partnership. *International Journal for Students as Partners*, 2(1).

<https://doi.org/10.15173/ijasp.v2i1.3224>

Bovill, C. (2019). A co-creation of learning and teaching typology: What kind of co-creation are you planning or doing?. *International Journal for Students As Partners*, 3(2), 91–98.

<https://doi.org/10.15173/ijasp.v3i2.3953>

Bovill, C., & Bulley, C. J. (2011). A model of active student participation in curriculum design: Exploring desirability and possibility. In C. Rust (Ed.), *Improving Student Learning (18) Global theories and local practices: Institutional, disciplinary and cultural variations*, 176-188. The Oxford Centre for Staff and Educational Development.

Dollinger, M. & Mercer-Mapstone, L. (2019). What’s in a name? Unpacking students’ roles in higher education through neoliberal and social justice lenses. *Teaching & Learning Inquiry*, 7(2).

<https://doi.org/10.20343/teachlearningqu.7.2.5>

Dollinger, M., Lodge, J., & Coates, H. (2018). Co-creation in higher education: towards a conceptual model. *Journal of Marketing for Higher Education, Taylor & Francis Journals*, vol. 28(2), 210-231, July. <https://doi.org/10.1080/08841241.2018.1466756>

Dunne, E. & Zandstra, R. (2011). Students as Change Agents. New Ways of Engaging with Learning and Teaching in Higher Education. University of Exeter. verkregen via https://dera.ioe.ac.uk/id/eprint/14767/7/8242_Redacted.pdf

Fung, D., & Wood, C., (2008), Engaging students to enhance the postgraduate research experience, Higher Education Academy Annual Conference 2008. Verkregen via <https://www.advance-he.ac.uk/knowledge-hub/engaging-students-enhance-postgraduate-research-experience>

Healey, M., Flint, A., & Harrington, K. (2014). Engagement through partnership: students as partners in learning and teaching in higher education. Verkregen via https://www.heacademy.ac.uk/system/files/resources/engagement_through_partnership.pdf.

Varwell, S. (2021). Models for exploring partnership: Introducing sparqs' student partnership staircase as a reflective tool for staff and students. International Journal for Students as Partners, 5(1). <https://doi.org/10.15173/ijpsap.v5i1.4452>

Zepke, N. (2014). Student engagement research in higher education: questioning an academic orthodoxy. *Teaching in Higher Education*, 19:6, 697-708. <https://doi.org/10.1080/13562517.2014.901956>